

VĒSTURISKĀ IZZIŅA

LATVIJAS SABIEDRISKĀS RAŽOŠANAS ORGANIZĀCIJAS ZINĀTNISKI - PĒTNIECISKAIS INSTITŪTS.

Pie Latvijas PSR Tautas Saimniecības Padomes laikā no 1957.-1965.g.pastāvēja Tehniski - ekonomiskā padome, kas toreizējos apstākļos republikas rūpniecības uzdevumu veikšanai piesaistīja lielu skaitu kvalificētu speciālistu, meistarus, strādniekus, zinātniskos darbiniekus.

1961.g.rudenī notikušā PSKP XXII kongresa direktīvas un pieņemtā PSKP programma paredzēja ievērojami kāpināt produkcijas izlaidi uz ražošanas organizācijas un pirmrindas pieredzes plašas ieviešanas rēķina visās rūpniecības un celtniecības nozarēs.

Cenšoties nostiprināt zinātnes saiknes ar ražošanu un iesaistīt zinātniski - pētnieciskajā darbā uzņēmumu ražošanas speciālistus, TSP Tehniski - ekonomiskā padome, Republikas zinātniski - tehniskās biedrības padome, Izgudrotāju un racionalizātoru padome atbalstīja pirmrindas strādnieku un inženieru iniciatīvu un 1961.gada rudenī nodibināja Latvijas PSR Sabiedrisko ražošanas organizācijas zinātniski - pētniecisko institūtu. Drīz vien tā darbā iesaistījās apmēram 500 pētnieki.

Latvijas PSR Sabiedriskais ražošanas organizācijas zinātniski - pētnieciskais institūts bija pirmā sabiedriskā zinātniskā iestāde mūsu zemē, kura darbojās visa toreizējā

- 2 -

Latvijas ekonomiskā rajona mērogā. Institūts bija cieši saistīts ar tehniski - ekonomisko padomi un darbojās tās prezidija vadībā.

Institūts apvienoja tos zinātniekus, inženierus, ekonomistus, strādniekus - novātorus, studentus un pasniedzējus, kuri brīvprātīgi izteica vēlēšanos piedalīties zinātniski - pētnieciskajā darbā uz sabiedriskiem pamatiem. Šās iestādes darbā iesaistītie pētnieki strādāja ārpus tiešā darba laika, nesāņemot par to nekādu samaksu.

IESTĀDES FUNKCIJAS: GALVENIE JAUTĀJUMI
UN DARBĪBAS MĒROGI.

Latvijas PSR Sabiedriskais ražošanas organizācijas zinātniski - pētnieciskais institūts, balstoties uz rūpniecības uzņēmumu darbaļaužu radošo aktivitāti un zinātnieku palīdzību, veica sekojošus uzdevumus:

1. Zinātniski pētniecisko darbu rūpniecības ražošanas organizācijas laukā.
2. Rūpniecības ražošanas organizācijas zinātniski pētnieciskā darba rezultātu ieviešanu republikas uzņēmumos.
3. Pētīja, vispārināja un izplatīja rūpnieciskās ražošanas organizācijas pirmrindas pieredzi.
4. Veicināja ekonomisko zināšanu propagandu un darbinieku kvalifikācijas celšanu LPSR uzņēmumos.

5. Gatavoja zinātniskos kadrus rūpniecības ražošanas
jautājumos.

Savā praktiskajā darbā institūts balstījās uz uzņēmumu ražošanas tehniskajām padomēm, ar kurām uzturēja regulārus sakarus. Tā kā institūta darbs noritēja uz sabiedriskiem pamatiem, tad izpildīt darbus pēc saimnieciskiem līgumiem institūta darbiniekiem bija aizliegts.

Institūta pētījumu programma aplūkoja: ražošanas struktūras un uzņēmumu pārvaldes pilnveidošanu, ražošanas procesu pilnveidošanu, ražošanas kultūras un darba zinātniskās organizācijas jautājumus, jaunāko zinātnes sasniegumu ieviešanu ražošanā, inženieru psiholoģijas un inženierpārvaldes darba mehānizācijas jautājumus, ražošanas procesu, ķīmizāciju un daudzas citas rūpniecības ražošanas problēmas.

STRUKTŪRA. PAKĻAUTĪBA.

Institūta priekšgalā atradās Zinātniskā padome, kura sapulcējās uz sēdēm ne retāk kā vienu reizi 3 mēnešos. Sēžu starplaikos institūta darbu vadīja Zinātniskās Padomes Prezidijs. Zinātniskās padomes biedru skaits nebija reglamentēts (institūta pastāvēšanas gados Zinātniskā padomē ietilpa 25-30 cilvēki).

Zinātniskās padomes sēdēs tika aplūkoti sekojoši jautājumi:

1. Zinātnisko līdzstrādnieku un nodaļu vadītāju iecelšana (nozīmēšana).
 2. Apstiprināja gada un kvartālu tematiskos plānus.
- Tika aplūkoti arī dažādi citi jautājumi.

- 4 -

Latvijas PSR Sabiedriskajā ražošanas organizācijas zinātniski - pētnieciskajā institūtā ietilpa sekojošas darbinieku kategorijas:

1. Zinātniskie korespodenti;
2. Zinātniskie jaunākie līdzstrādnieki;
3. vecākie zinātniskie līdzstrādnieki;
4. nodaļu vadītāji;
5. sabiedriskie zinātniskie konsultanti;
6. Zinātniskās padomes locekļi.

Institūta darbinieku sastāvā varēja tikt uzņemti rūpnīcu direktori, inženieri, ekonomisti, strādnieki un kalpotāji, studenti un mācību iestāžu pasniedzēji, pensionāri, kuri izteica vēlēšanos veikt rūpniecības organizācijas zinātniski - pētnieciskus uzdevumus un kurus rekomendēja darba vietas vai mācību iestādes administrācija.

Laikā no 1961.-1965.g.institūta darbā piedalījās vairāk nekā 1300 cilvēku. Starp viņiem arī daudzi zinātnieki kā, piemēram, LPSR ZA korespondētājloceklis J.Turčins, profesors ekonomisko zinātņu doktors A.Ēītis, ekonomisko zinātņu kandidāti - P.Mitris, V.Tumšēvičs, A.Veinbergs, M.Puriņa u.c.

Institūta darbā piedalījās arī daudzi Maskavas, Ļeņingradas u.c.pilsētu zinātnieki, inženieri, ekonomisti, piemēram, tehn.zin.doktors A.Volžkuskišs, ekonomisko zin.doktors E.Lokšins, tehn.zin.doktors A.Guļejevs u.c.

Institūta sabiedriskās aspirantūras, kura tika nodibināta ar Rīgas Politehniskā institūta un Latvijas PSR ZA aktīvu atbalstu, uzdevums bija radīt apstākļus inženieriem, ekonomistiem

u.c.sabiedriskā kārtā sasniegt zinātņu kandidāta līmeni. Vi-
si institūta līdzstrādnieki bija sadalīti nodaļās, kuras sa-
vukārt sadalījās sekcijās. Lūk, dažas no tām!

1. Mašīnbūves, metalapstrādes
un elektrotehniskās rūpniecības
nodaļa - vadīja iekārtu racionālās izmantošanas sekcijas,
metalurgiskās ražošanas organizācijas un ekonomikas sekciju,
metālu aukstās apstrādes un citu sekciju darbību.

2. Vispārēko ekonomisko problēmu no-
daļa - vadīja ekonomiskās analīzes un plānošanas pilnveido-
šanas, uzņēmumu racionālās izvietojšanas, darbojošos uzņēmumu
rekonstrukcijas un kapitālieguldījumu efektivitātes un citu
sekciju darbību.

3. Finanšu saimniecības, kredīta,
grāmatvedības uzskaites un atskai-
tes nodaļa - vadīja materiālo rezervju racionālās izman-
tošanas, rūpniecības uzņēmumu finansiālās saimniecības pilnvei-
došanas, inženieru un pārvaldes darba mehanizācijas un citu
sekciju darbu.

4. Vieglās rūpniecības nodaļa -
vadīja tekstilrūpniecības ražošanas organizācijas un ekonomi-
kas jaunu audumu struktūru izstrādes, vieglās rūpniecības
automātikas un elektronikas sekciju darbu.

Institūta pastāvēšanas laikā notika 2 zinātniskās sesijas-
1963.g.februārī un 1965.g.vasarā. Diezgan plaši bija izvērsta
sabiedrisko konstruktoru biroju, tehniskās jaunrades universi-
tātes, ražošanas kultūras un tehniskās estētikas komisijas
darbība.

Taču fakst, ka Latvijas PSR Sabiedriskās ražošanas organizācijas zinātniski - pētnieciskais institūts diezgan lielā mērā dublēja Tehniski - ekonomiskās padomes sekciju darbu, nevarēja veicināt intitūta panākumus. Institūtam trūka stingra vadoša centra.

Pēc PSKP 1965.g.septembra plēnuma, kad mūsu zemes tautas saimniecība tika pārkārtota uz jauniem ekonomiskiem vadīšanas un plānošanas principiem, TSP vairs nevarēja nodrošināt efektīvu tautas saimniecības vadīšanu. Ar 1965.g.2 X PSRS Augstākās Padomes lēmumu TSP tika likvidēta. D r iz pēc tam Latvijas ekonomiskā rajona TSP izveidoja Likvidācijas komisiju, kura vadīja tautas saimniecības vadīšanas nodošanu Ministru Padomei. 1966.g.17.martā šī likvidācijas komisija atbrīvoja arī Tehniski-ekonomiskās padomes priekšsēdētāju (G. Daņiļenko) un Latvijas sabiedriskā ražošanas organizācijas zinātniski - pētnieciskā institūta vadītāju no ieņemamā amata. Institūts savu darbību izbeidza.

Latvijas sabiedriskā ražošanas organizācijas zinātniski - pētnieciskā institūta dokumentārie materiāli arhīvā tika pieņemti neapstrādātā veidā 1967.gada 26.decembrī. Tika pieņemtas 99 glabājamās vienības par laiku no 1961.g.līdz 1965.gadam.

1968.gadā tika veikta dokumentāro materiālu zinātniski-tehnsikā apdare. Lietas tika pārformētas un apvienotas. Sastādīti 2 apraksti.

Aprakstā Nr.1, ierakstītas 22 glabājamās vienības: institūta zinātniskās padomes un nodaļu štatu saraksti; zinātniskās

sesijas materiāli; nolikums par sabiedrisko aspirantūru; materiāli par institūta sabiedrisko līdzstrādnieku radošo darbību, institūta nodokļu darba plāni un atskaites.

Aprakstā Nr.1aierakstītas 20 glabājamās vienības: institūta sabiedrisko līdzstrādnieku iesniegumi un uzskaites kartiņas.

Pavisam fondā 42 (četrdesmit divas) glabājamās vienības.

Vēsturisko izziņu sastādīja:

jaun.zin.līdzstr. *J. Riekstiņš*

1968.g.septembrī. (J. Riekstiņš)